

3r Taller: Formes de difusió i comunicació
Coordinador: Jordi Serchs (Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

Seguint la tradició marcada per l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona des dels anys 1920, els arxius municipals al nostre país no s'han limitat a recollir la documentació produïda pels Ajuntaments i han captat nombrosos fons privats d'interès per a la història de la ciutat, tant documentació administrativa d'entitats i associacions, com fons fotogràfics, gràfics i visuals, d'una gran riquesa i varietat.

Aquesta tradició ha estat àmpliament continuada fins el segle XXI pels arxius municipals, i també les xarxes dels Arxius de Districte a Barcelona i la dels Arxius Comarcals arreu del territori, i s'ha traduït en un enorme potencial de difusió i comunicació, lligat a fórmules participació de la ciutadania, a través de convenis amb centres d'estudi als pobles, barris i comarques del territori.

Només cal mencionar la trajectòria en publicacions i activitats de tot tipus d'alguns arxius municipals de Districte, o el treball educatiu i cultural portat a terme des dels arxius al territori. Les tecnologies de la informació i de la comunicació obren portes molt més enllà d'aquests formats convencionals, i a través de webs, apps i xarxes socials faciliten una comunicació molt més didàctica de tot aquest patrimoni popular que es retroalimenta amb l'activitat dels arxius.

Un bon exemple és l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, que entre els seus fons formats per gairebé 3.000.000 d'imatges, un 60 per cent són de procedència privada fruit de nombroses donacions, al costat de transferències massives del fons municipal i d'escasses compres i encàrrecs, o també per exemple l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc amb una àmplia trajectòria de projectes lligats al territori i les entitats dels barris.

El repte en la gestió d'aquests fons és assegurar-ne un bon tractament documental i una bona difusió, que faciliti l'ingrés futur de nous fons. Avui en dia aquest procés passa per unes polítiques potents de digitalització i un sistema àgil de metadades descriptives.

3r Taller: Formes de difusió i comunicació
Fila zero: Susanna Muriel (Associació Fotoconnexió)

El Daguerre de Sants. Memòria d'un barri

El *Daguerre de Sants* és el primer projecte d'un grup de treball de l'Associació Fotoconnexió - entitat que aplega professionals i investigadors de l'arxivística i la fotografia-. Compta amb la col.laboració de l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc (AMDSM) i el propi estudi *Fotografia Daguerre*.

És un dels darrers estudis fotogràfics de Barcelona. Situat en un edifici construït especialment com a galeria de retrats, segueix en actiu després de 100 anys, regentat per la tercera generació de la mateixa família de fotògrafs. Conserva gran part de l'equip de treball original i un extraordinari arxiu de fotografies i documents textuais. Característiques que fan d'aquest estudi un establiment únic i excepcional.

El projecte va començar l'any 2011 amb les primeres recerques. Tot seguit, vam engegar una campanya de micromecenatge a les xarxes socials i a tots els mitjans de comunicació, que va permetre realitzar l'exposició fotogràfica itinerant que, avui en dia, volta per diverses institucions de Barcelona. També hem realitzat una crida ciutadana, amb la col.laboració de l'AMDSM, que ens ha permès disposar d'un lloc proper per la ciutadania, per tal d'oferir un servei de recepció, documentació i digitalització de les fotografies privades que hem inclòs en el bloc del projecte.

La gran difusió i l'empenta de l'equip de treball ha assolit altres fites importants que esperem permetin la continuïtat de l'activitat comercial d'aquesta saga de retratistes al barri de Sants.

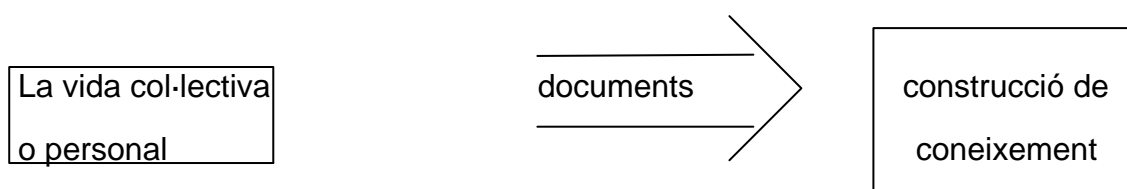
3r Taller: Formes de difusió i comunicació
Fila zero: Maria Luz Retuerta (Arxiu Comarcal del Baix Llobregat)

Els fons privats contenen documents amb un tipus d'informació que sovint no és present en els fons de l'Administració. Per la seva naturalesa arriben més enllà de les estructures del poder i de les formes institucionalitzades de relació per mostrar aspectes de la vida quotidiana que no sempre són prou reflectits en la documentació de les institucions.

Els documents d'arxiu dels fons privats es creen com a conseqüència del funcionament de les activitats col·lectives d'empreses, associacions, fundacions i famílies, i de la vida de les persones (fons personals). Per això permeten interactuar de manera més propera amb la gent i mostrar com l'actuació de la humanitat resta reflectida en els documents. És a dir, tenen un gran potencial de comunicació.

Els documents dels fons privats són una via molt directa per donar a conèixer en primera persona que la vida i les activitats dels homes i les dones tenen una transcendència documental i és una font d'informació i d'acreditació de drets. Per fer evident aquesta interacció s'ha de fer visible el diàleg que s'estableix a través dels documents entre el que és concret (de la col·lectivitat i/o de la persona) i el que és més general. Els documents privats creats en un context quotidià prenen més significació per a la gent perquè permeten entendre i valorar millor per què es van fer. El fet que es trobin en les cases i en les organitzacions en les quals les persones s'impliquen directament els situa més a prop de la vida.

Les formes de construcció de coneixement amb els documents de fons privats, com d'altres fons, està vinculat amb aquest triangle de relacions:

En el cas dels fons privats, les formes de difusió i comunicació d'aquests fons, permeten teixir complicitats amb els col·lectius com les associacions i fundacions. Aquestes complicitats s'estableixen en dos àmbits: la difusió i comunicació i la captació dels arxius.

És a dir, es poden fer, de forma natural, activitats conjuntes amb els col·lectius productors dels fons i aconseguir comunicar continguts entre persones que difícilment s'aproparien als arxius.

També permet crear aliances perquè ingressin fons i documents que mostrin la pluralitat de la societat, en especial d'aquelles persones i col·lectius poc reflectits en els fons de l'Administració.

L'ACBL col·labora habitualment amb entitats de tot tipus (culturals, esportives, etc.). En especial, amb motiu de la commemoració d'aniversaris. Ho fa a través de donar suport perquè les mateixes associacions organitzin les seves pròpies activitats i impulsant directament l'elaboració de productes de recerca i difusió.

Les formes de difusió i comunicació dels fons privats són per mitjà d' exposicions, conferències, audiovisuals, monografies, materials didàctics, etc. i a través de la via presencial o telemàtica (pel web, les xarxes socials, etc.).

Entre els últims exemples de comunicació i difusió de fons privats de l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat, hi ha el treball al web, a través de dues sèries en concret:

- “Documents d’una vida: Joana Raspall Juanola”, on per mitjà d’una selecció de documents de diversa procedència, es segueix la trajectòria vital i de creació d’aquesta escriptora. Al costat de documents de fons procedents de l’Administració, bàsicament de fons de l’Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, es mostren documents de les associacions relacionades amb la seva família i amb ella mateixa (com l’Ateneu Santfeliuenc, l’Escola de Declamació Miquel Rojas i el Centre Parroquial) i documents del seu fons personal (com activista, lingüística i escriptora). Actualment s’estan elaborant uns materials didàctics destinats a ESO i a batxillerat.
- “La irrupció del franquisme. Els documents com a testimoni”, una sèrie elaborada amb motiu del 75 aniversari de l’entrada de les tropes franquistes a la comarca, amb l’objectiu de donar a conèixer una part important de les fonts sobre els últims temps de la Guerra Civil i primers anys de la dictadura franquista al Baix Llobregat. Conté documents referits a diversos municipis, a diferents fons (municipals, judicials, d’associacions, d’empreses, de persones i de famílies) i de distinta tipologia (impresos, fotografies, documents textuais, audiovisuals, sonors i gràfics), tots ells amb un denominador comú: es troben i es poden consultar a l’Arxiu Comarcal del Baix Llobregat.

3er Taller: Formes de difusió i comunicació
Fila zero: Dolors Visa (Arxiu Municipal de Barcelona)

L'exemple de la Col·lecció anomenada Arxiu Popular de la Barceloneta

Orígens: Dipositat en el Centre Cívic de la Barceloneta des de l'any 1994, es tracta d'un fons recollit per un particular en que el nexa d'unió era exclusivament territorial; el barri de la Barceloneta, en paraules de l'anterior arxiver del Districte de Ciutat Vella, en Germà Iturrate, el defineix com: *"Tècnicament no es pot parlar de fons documental cohesionat, sinó definir-ho com col·lecció d'objectes de diversa procedència, on predomina el suport paper"*.

Malgrat tot, l'Ajuntament i més concretament el Districte de Ciutat Vella hi mostrarà el seu interès no solament cedint un espai de titularitat municipal, sinó que es signaran convenis de col·laboració amb el propietari, amb contraprestacions econòmiques per tal que aquest *"l'organitzi, el gestioni, en permeti l'accés, en faci difusió i en mantingui la seva integritat"*. Òbviament mai es va auditar ni verificar l'acompliment dels acords signats en els convenis.

Finalment, l'any 2006, s'integra per donació al fons de l'Arxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella i ara sí, es poden començar les tasques d'avaluació i tria, primers inventaris somers i primeres catalogacions en bases de dades.

L'any 2009, s'aboquen tots els esforços cap a una part de la col·lecció que resulta més atractiva pel seu contingut i que cada cop més es reclama la seva consulta per part de la ciutadania i especialment pels estudiosos del barri de la Barceloneta, el fons fotogràfic.

Malgrat que només existeix una primera classificació temàtica, s'inicia un projecte més ambiciós i a la vegada més costós econòmicament, la digitalització i catalogació de 19.325 imatges que comença cap a finals de l'any 2010 amb el compromís per part del Districte de facilitar-ne còpies digitals al nou Centre de Cultura Popular, anomenat "Casa de la Barceloneta" i inaugurat l'any 2012, al carrer Sant Carles.

Estat de la qüestió: Aquest any 2014 es preveu la finalització de les tasques de descripció i catalogació, en aquests moments s'està estudiant els drets de difusió i ús de les imatges, especialment pel que fa a la Llei de Protecció de Dades, de la pròpia imatge, els drets d'autor i així mateix també s'està estudiant els drets d'explotació de la base de dades.

Es preveu que un cop establerts els filtres adequats, aquest fons podrà ser difós fins i tot via Internet (s'està treballant en la web de la Casa de la Barceloneta), sempre amb garanties (baixa resolució i protecció de drets), permetent a la vegada que els originals puguin ser conservats en el contenidor adequat, en condicions òptimes i facilitar-ne la consulta als usuaris en suport digital i no en paper.